

בראשית פרק כז-כח: ברכות יצחק ליעקב ועשו

מבוא

פרקים כז ותחילת כח עוסקים בסיפור ברכות יצחק לבניו, ההתחזות של יעקב לעשיו על פי מצוות של רבקה, ותגובתם של יצחק ועשיו כאשר מתברר להם שיעקב לקח במרמה את הברכה של עשיו, ולבסוף בריחתו של יעקב לחרן וברכת הדרך, שיעקב מקבל מאביו, לפני יציאתו לחרן.

שאלה מכוונת למידה

- מדוע מבקש יצחק לברך את עשיו?
- מהי הברכה שהייתה מיועדת לכל בן לכתחילה? מה ניתן ללמוד מכך על רצונו של יצחק?
- מדוע רבקה פועלת בערמה לבטל את תוכניתו של יצחק?
- מה ההבדלים בין הברכה שקיבל יעקב לברה שקיבל עשיו?

תכניתו של יצחק ותגובת רבקה

תכניתו של יצחק

בראשית כז

- וַיְהִי כִּי זָקַן יִצְחָק וַתִּתְקַהֵּן עֵינָיו מִרְאֵת וַיִּקְרָא אֶת עֶשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִנִּי :
- וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי :
- וְעַתָּה שָׂא נָא כְלִיד תְּלִיד וְקִשְׁתָּד וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי צֹד :
- וְעֵשָׂה לִי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְהִבִּיאָה לִּי וְאֶכְלָה בְּעָבוּר תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי בְּטָרָם אָמוֹת :

יצחק רוצה לברך את עשו כיון שהוא חושב שיום מיתתו קרב:

א. עיניו כהו - "וַתִּתְקַהֵּן עֵינָיו מִרְאֵת".

ב. הוא חש בזקנותו - "וַיְהִי כִּי זָקַן, זָקַנְתִּי".

ג. מעריך שיום מותו קרב - "בְּטָרָם אָמוֹת".

1. מן הפשט עולה שקיימת מערכת יחסים יפה בין יצחק האב לעשו הבן. הבא ארבע ראיות לכך מפסוקים א-ד.

מה תגובתה של רבקה אמנו לתכנית של יצחק?

רבקה רוקמת תכנית שונה בכדי שיעקב יזכה בברכת יצחק ולא עשו.

בראשית כז

- (ה) וְרִבְקָה שָׁמְעַת בְּדֶבֶר יִצְחָק אֶל עֵשָׂו בֶּנּוֹ וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו הַשָּׂדֶה לְצוּד צִיד לְהֵבִיא :
- (ו) וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל יַעֲקֹב בְּנֵה לְאִמְרֵי הַנָּה שְׁמַעְתִּי אֶת אָבִיךָ מִדְּבַר אֶל עֵשָׂו אַחִיךָ לְאִמֹר :
- (ז) הֲבִיאָה לִי צִיד וְעָשָׂה לִי מִטְעָמִים וְאֹכְלָה וְאַבְרַכְכָּה לְפָנָי הִ' לְפָנָי מוֹתִי :
- (ח) וְעָתָה בְּנִי שָׁמַע בְּקִלִּי לְאֲשֶׁר אָנִי מְצַוָּה אֲתָדָּ :
- (ט) לָךְ נָא אֶל הַצֹּאן וְקַח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדֵי עִזִּים טֹבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מִטְעָמִים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב :
- (י) וְהִבֵּאתָ לְאָבִיךָ וְאָכַל בְּעֵבֶר אֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ לְפָנָי מוֹתוֹ :
- (יא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עֹשֵׂו אָחִי אִישׁ שָׂעֵר וְאֹנְכִי אִישׁ חָלָק :
- (יב) אוּלַי יִמְשָׁנִי אָבִי וְהִיִּיתִי בְּעֵינָיו כְּמִתְעַתֵּעַ וְהִבֵּאתִי עָלַי קִלְלָה וְלֹא בְרָכָה :
- (יג) וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קִלְלָתְךָ בְּנִי אֵךְ שָׁמַע בְּקִלִּי וְלָךְ קַח לִי :

בפסוקים אלה כדאי לשים לב לדברים הבאים:

- (א) רבקה פונה מיד ליעקב ולא משתפת את יצחק בתכניתה.
 - (ב) הכתוב עושה שימוש רב בכינויי משפחה (ולא בשמות של הדמויות): אָבִיךָ, אָבִי, בְּנִי, בְּנוֹ, בְּנָה, אַחִיךָ, אַחִי, אִמּוֹ - דבר שמעיד על המתח הגדול ביחסים המשפחתיים.
 - (ג) הכינויים השונים של הבנים: עשו הוא בְּנוֹ של יצחק (ח), ואילו יעקב הוא בְּנָה של רבקה (ו, ח, י). הכתוב ממחיש כך את מערכת היחסים בין ההורים לבנים שזוכרה כבר בפרק כ"ה: "וַיִּאָּהֵב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בָּפִיו וְרִבְקָה אֲהָבַת אֶת יַעֲקֹב" (בראשית כה, ח).
 - (ד) רבקה משתמשת הן בלשון ציווי וסמכות "שָׁמַע בְּקִלִּי לְאֲשֶׁר אָנִי מְצַוָּה אֲתָדָּ" (ח, י), והן בלשון בקשה "לָךְ נָא" (ט).
2. על פי הפשט, ממה חושש יעקב, וכיצד משכנעת אותו רבקה?

ביצוע התוכנית

בראשית פרק כז

- (יד) וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אָהֵב אָבִיו :
- (טו) וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בְּגְדֵי עֵשָׂו בְּנֵה הַגְּדָל הַחֲמֹדֶת אֲשֶׁר אִתָּהּ בְּבֵית וַתִּלְבַּשׂ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן :
- (טז) וְאֵת עֶרְת גְּדֵי הָעִזִּים הִלְבִּישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חִלְקַת צְנֹאָרָיו :
- (יז) וַתִּתֵּן אֶת הַמִּטְעָמִים וְאֵת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשְׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה :

3. האם יעקב עשה כמצות אימו, ברצון או בחוסר רצון? הבא שתי ראיות מן הכתוב לתשובתך.

בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סה

"וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ" - אנוס וכפוף ובוכה.

4. על מה מבסס המדרש שיעקב עשה את דברי אימו כ"אנוס וכפוף ובוכה"?

הפער בין יצחק לרבקה

מדוע ביקש יצחק לברך את עשיו?

תלמידי 3 יח"ל צריכים להכיר דרך אחת ותלמידי 5 יח"ל שתי דרכים.

השאלה המרכזית שניצבת בתחילת פרק כז היא, **מדוע מבקש יצחק לברך את עשיו?**

רמב"ן בראשית כז, ד-כא	רד"ק בראשית פרק כז, ד
<p>היה בדעתו לברך אותו שיזכה הוא ב"ברכת אברהם" לנחול את הארץ, ולהיות הוא בעל הברית לה' כי הוא הבכור... כי המנהג במולידים להכיר (להעדיף) את הבכור - בברכה ובכבוד ובמתן... כי לא היה עשו רשע בעיני אביו...</p> <p>והיא (רבקה), מדעתה צדקת הקטן ורשעת הגדול, תשתדל בכל הטורח הזה להעביר הברכה והכבוד מן הגדול אל הקטן.</p>	<p>כי ידע כי צריך הוא (עשיו) לברכתו כי לא היה איש הגון וטוב, אבל יעקב לא היה צריך לברכה, כי ידע יצחק כי "ברכת אברהם" לו תהיה וברית קיום הזרע המיוחד לאברהם, ובניו ירשו את הארץ. ואברהם גם כן לא ברך את יצחק.</p>

5. עיין בדבריהם של הרד"ק והרמב"ן, וענה על השאלות הבאות לפי כל אחד מן הפירושים:

- האם יצחק ידע שעשיו אינו אדם הגון וטוב?
- האם יצחק התכוון לברך את עשיו "בברכת אברהם" (ברכות ההבטחה של ה' על העם והארץ)?
- מדוע מבקש יצחק לברך את עשיו?
- מה הייתה התוכנית של יצחק לגבי יעקב?

מדוע רבקה פועלת בערמה נגד תכניתו של יצחק?

הסבר ראשון

6. עיין שוב בפירוש הרד"ק והרמב"ן, לפי איזה פירוש מובן יותר הצורך בפעולת הערמה של רבקה? נמק.

הסבר שני

בראשית כה

(כב) וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּה וַתֹּאמֶר אִם כֹּן לָמָּה זֶה אֶנְכִי וַתִּלְלֵךְ לְדַרְשׁ אֶת ה' :

(כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׂגִי גוֹיִם בְּבִטְנָךְ וְשְׂגִי לְאִמִּים מִמֶּעֶיךָ וַיִּפְרְדוּ וְלֵאמֹם מִלְאִם יִאֲמָרְךָ וְרַב יַעֲבֹד צְעִיר :

בראשית כז, יג

וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלֵי קַלְלֶתְךָ בְּנֵי אֵדָּ שָׁמַע בְּקִלְי וְלָךְ קַח לִי :

רשב"ם בראשית כז, יג

עָלֵי קַלְלֶתְךָ בְּנֵי - כי הייתה בוטחת במה שאמר לה הקב"ה: "ורב יעבד צעיר".

7. קרא את הפסוקים ואת פירוש רשב"ם, וענה:

- איזו ברכה חשבה רבקה שיצחק מתכנן לברך את עשיו?
- מדוע פעלה רבקה נגד תכניתו של יצחק, ועוד דחפה את יעקב לפעול בערמה?

המפגש בין יעקב ליצחק

בראשית כז

- (יח) וַיבֹא אֶל אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִנִי מִי אֵתָה בְנִי :
- (יט) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל אָבִיו אֲנִכִי עֲשׂו בְּכֶרֶךְ עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קוּם נָא שָׁבָה וְאֶכְלָה מִצִּידִי בְּעִבּוֹר תְּבָרְכֵנִי נִפְשָׁךְ :
- (כ) וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל בְּנוֹ מַה זֶה מִהֲרַתְּ לְמַצֵּא בְנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי :
- (כא) וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל יַעֲקֹב גֵּשָׁה נָא וְאַמְשָׁךְ בְּנִי הֲאֵתָה זֶה בְנִי עֲשׂו אִם לֹא :
- (כב) וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל יַצְחָק אָבִיו וַיִּמְשָׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהִזְדִּים יְדֵי עֲשׂו :
- (כג) וְלֹא הִפִּירוּ כִּי הָיוּ יָדָיו עֲשׂו אַחֲיוּ שְׁעֵרֶת, וַיְבָרְכֵהוּ :
- (כד) וַיֹּאמֶר אֵתָה זֶה בְנִי עֲשׂו וַיֹּאמֶר אָנִי :
- (כה) וַיֹּאמֶר הַגֵּשָׁה לִי וְאֶכְלָה מִצִּיד בְּנִי לְמַעַן תְּבָרְכֶךָ נַפְשִׁי וַיִּגַּשׁ לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ יֵן וַיִּשְׁתָּה :
- (כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ יַצְחָק אָבִיו גֵּשָׁה נָא וְשָׁקָה לִי בְנִי :
- (כז) וַיִּגַּשׁ וַיִּשָּׁק לוֹ וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רָאֵה רִיחַ בְּנִי כְרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכֹוּ ה' :
- (כח) וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ :
- (כט) יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאֲמִים הַזֶּה גִבּוֹר לְאֶחִיד וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי אֲמָךְ אֲרָרִיד אֲרוּר וּמְבָרְכִיד בָּרוּךְ :

החשד של יצחק

8. בפסוקים יח-כד עולה שיצחק חושד שהעומד לפני איננו עשיו, עיין בפסוקים וענה:
- א. לפי הפשט, הבא שלוש ראיות מן הפסוקים, שיצחק חשד שהעומד לפני איננו עשו אלא יעקב.
- ב. לפי הפשט, מה הסיבה שגרמה ליצחק לחשוד שהעומד לפניו איננו עשיו?

רש"י בראשית כז, כא-כב

גֵּשָׁה נָא וְאַמְשָׁךְ - אמר יצחק בלבו אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אמר "כי הקרה ה' אלהיך" (פס' כ).
 קוֹל יַעֲקֹב - שמדבר בלשון תחנונים "קום נא" (פס' יט), אבל עשו בלשון קנטוריא דבר "יקום אבי" (פס' לא).

9. אילו שתי ראיות נוספות מוסיף רש"י לסיבות שגרמו ליצחק לחשוד שהעומד לפניו איננו עשיו.

כיצד יש להבין את תשובות יעקב לשאלות אביו?

בראשית כז, יח-כד
 וַיָּבֹא אֶל אָבִיו,
 וַיֹּאמֶר: אָבִי,
 וַיֹּאמֶר: הֲנִי, מִי אַתָּה בְּנִי?
 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל אָבִיו: אֲנֹכִי עֹשׂוּ בְּכֹרֶךָ עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ...
 וַיֹּאמֶר: אַתָּה זֶה בְּנִי עֹשׂוֹ?
 וַיֹּאמֶר: אָנִי.

10. עיין בדו-שיח שמתנהל בין יצחק ליעקב בפסוקים יח-כד, ובדברי הפרשנים שלפניך, והסבר בטבלה, לפי כל שיטה פרשנית, כיצד יש להבין את תשובות יעקב לשאלות אביו? והאם יעקב שיקר?

חזקוני	רש"י	אור החיים	
אנכי עשו בכורך - יש מפרשים שלפי צורך שעה אפשר לשנות הדיבור, כגון אברהם "אמרי לי אחי הוא"...	אנכי עשו בכורך - אנכי המביא לך, ועשיו הוא בכורך. עשיתי - כמה דברים כאשר דברת אלי. ויאמר אני - לא אמר "אני עשו", אלא "אני".	"אנכי עשו בכורך" - פירושו: להיות שקנה הבכורה מעשיו, הנה הוא נעשה עשיו לצד בחינת הבכורה, כי לא יקראו עשיו בכורו. ואמרו: "עשיתי כאשר דברת אלי" - פירוש כי טעם שציווה לעשו הוא כי הוא בנו הבכור, וכיון שנטל הבכורה, כאילו הדבר בא אלי.	
			א. האם יעקב שיקר?
			ב. כיצד יש להבין את תשובות יעקב לשאלות אביו?

המפגש בין עשיו ליצחק

בראשית כז

(ל) ויהי כאשר פלג יצחק לברך את יעקב ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו:

(לא) ויעש גם הוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר לאביו יקם אבי ולאכל מציד בני בעבר תברכני נפשך:

(לב) ויאמר לו יצחק אביו מי אתה ויאמר אני בנד בךךך עשו:

(לג) ויחרד יצחק חרדה גדלה עד מאד

ויאמר מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו גם ברוך יהיה:

(לד) פשמע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה עד מאד ויאמר לאביו ברכני גם אני אבי:

(לה) ויאמר בא אחיך במרמה ויטח ברכךךך:

(לו) ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ויאמר הלא אצלתי לי ברכה:

(לז) ויען יצחק ויאמר לעשו

הו גביר שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירש סמכותיו ולכה אפוא מה אעשה בני:

(לח) ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת הוא לך אבי ברכני גם אני אבי וישא עשו קלו ויבך:

(לט) ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל:

(מ) ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבד והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צנאךךך:

כדאי לשים לב, שהכתוב עושה שימוש רב בכינויי המשפחה (אב, בן ואח) ולא נוקט בשמותיהם של הדמויות וזאת כדי להבליט את גודל המתח המשפחתי בדו-שיח.

11. עיין בפסוק לג, וענה:

א. מהי התגובה הכפולה של יצחק כשהתברר לו שהוא בירך את יעקב ולא את עשיו?

ב. מה הקושי בתגובה הכפולה של יצחק?

רמב"ן בראשית כז, לג

בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה - אין דרך החרד "חרדה גדולה עד מאד" וצועק 'מי הוא אשר רמני לברך אותו', שישלים צעקתו לאמר מיד "גם ברוך יהיה", אבל היה ראוי שיקללהו!...

טעמו (פירושו) "וגם ברוך יהיה" - על כרחי, שאי אפשר לי להעביר הברכה ממנו, כי מאז שברך אותו ידע ברוח הקדש שחלה ברכתו עליו. וזהו טעם (הפירושו) ה"חרדה הגדולה" אשר חרד - כי ידע שאבד בנו האהוב לו, (את) ברכתו לעולם.

זה טעם (הפירושו) "בא אחיך במרמה" - כי אחר שאמר "מי איפוא", נתן דעתו שהבא אליו היה יעקב, שאי אפשר שתחול הברכה (אלא) רק בזרעו.

12. לפי הרמב"ן, כיצד יש לפרש את התגובה הכפולה והסותרת של יצחק?

זעקתו של עשיו

✠ מדרש רבה, פרשת תולדות פרשה סז

כששמע עשו את דברי אביו "ויצעק צעקה גדולה ומרה" וגו'. אמר ר' חנינה כל מי שאומר הקדוש ברוך הוא וותרן הוא יתוותרון מעיו, אלא (ה) מאריך רוחו. זעקה אחת הזעיק יעקב לעשו, והיכן נפרע לו? בשושן הבירה שנאמר (על

מרכי) "ויזעק זעקה גדולה ומרה" וגו' (אסתר ד, א)

13. שאלה למחשבה: לעיל ראינו פרשנים המסבירים שיעקב נהג כשורה כאשר הוא לקח את הברכה מעשיו, כיצד פירושים אלו מסתדרים עם מדרש רבה?

ברכות יצחק לבניו - תוכן של הברכות

השוואה בין שתי הברכות שקיבל יעקב מיצחק

בטבלה שלפניך מבוארות שתי ברכות בהן יצחק ברך את יעקב: הראשונה זו הברכה שיצחק תכנן לברך בה את עשיו - ובפועל יעקב קיבל אותה בעקבות מעשה ההתחזות שלו. השנייה זו הברכה שיצחק ברך את יעקב לפני יציאתו לחרן - ברכה זו יצחק ידע בוודאות שיעקב לפניו וייעד אותה מלכתחילה ליעקב.

הברכה שקיבל יעקב מיצחק לפני צאתו לחרן (ואותה ייעד מראש ליעקב)	הברכה שיעד יצחק לעשו (ובפועל זכה בה יעקב)
בראשית כ"ח, ג-ד וְאֵל שְׂדֵי יִבְרָךְ אֶתְּךָ וַיַּפְרֶךְ וַיַּרְבֶּךָ וְהֵייתָ לְקַהֲל עַמִּים: וַיִּתֶן לְךָ אֶת בְּרֵכַת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזֶרְעֶךָ אֶתְּךָ לְרֵשֶׁתְּךָ אֶת אֶרֶץ מִגְרִיֶּשֶׁת אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:	בראשית כ"ז, כח-כט וַיִּתֶן לְךָ הָאֱלֹהִים-לְקַיִם מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: וַעֲבָדוּךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְךָ לְאֲמִים הָיוּ גְבִיר לְאַחֶיךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְךָ בְּנֵי אִמְךָ אֲבִרְיָךְ אָרוּר וּמִבְּרַכְיָךְ בְּרוּךְ:

14. עיין בשתי הברכות שברך יצחק את יעקב, וענה:

- באילו שני דברים עיקריים ברך יצחק את יעקב בברכה הראשונה (בברכה שהייתה מיועדת לעשו)?
- באילו שני דברים עיקריים ברך יצחק את יעקב בברכה השנייה (בברכה שמלכתחילה הייתה מיועדת ליעקב)?
- מה ההבדל העיקרי בין שתי הברכות, ומה ניתן ללמוד מההשוואה הזו?
- למי מהפירושים שהבאנו **בשאלה 5** אפשר להביא סיוע מהשוואה זו, ולמי לא? נמק.

השוואה בין הברכה שקיבל יעקב לברכה שקיבל עשו:

הברכה שקיבל עשו (פס' לט-מ)	הברכה שקיבל יעקב (פס' כח-כט)
הֲנֵה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבְךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מְעַל: וְעַל חֲרָבְךָ תִּחְיֶה וְאֶת אַחֶיךָ תַעֲבֹד וְהָיָה כְּאִשֶׁר תִּרְיֹד וּפְרֻקֶתָ עָלוּ מְעַל צְוֹאֲרֶךָ:	וַיִּתֶן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: וַעֲבָדוּךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְךָ לְאֲמִים הָיוּ גְבִיר לְאַחֶיךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְךָ בְּנֵי אִמְךָ אֲבִרְיָךְ אָרוּר וּמִבְּרַכְיָךְ בְּרוּךְ:

15. השווה בין הברכה הראשונה - שקיבל יעקב במקום עשיו, לבין הברכה השנייה - שקיבל עשיו, וענה:

- סמן במרקר את הביטויים הדומים בשתי הברכות.
- כתוב שני נושאים שמשותפים לשתי הברכות.
- מצא שני הבדלים בין הברכות.

משטמות עשו ותוצאותיה - צאתו של יעקב לחרון

בראשית כז

(מא) וַיִּשְׁטֹם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַכּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֵשָׂו בְּלִבּוֹ יִקְרְבוּ יָמַי אֲבָל אָבִי וְאֶהְרֹגָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי :
 (מב) וַיִּגְדַּל לְרִבְקָה אֶת דָּבָרֵי עֵשָׂו בְּנֵה הַגָּדֹל
 וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֹשֶׂו אָחִיד מִתְנַחֵם לְךָ לְהַרְגֶּךָ :
 (מג) וַעֲתָה בְּנֵי שְׁמֹעַ בְּקִלִּי וְקוּם בָּרוּחַ לְךָ אֶל לָבֶן אָחִי חֲרָנָה :
 (מד) וַיִּשְׁבַּת עֲמוֹ יָמִים אַחְדִּים עַד אֲשֶׁר תֵּשׁוּב חַמַּת אָחִיד :
 (מה) עַד שׁוּב אֶף אָחִיד מִמֶּךָ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וְלִקְחָתִיד מִשָּׁם לָמָּה אֲשַׁפֵּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד :
 (מו) וַתֹּאמֶר רְבִקָּה אֶל יַצְחָק
 קַצְתִּי בְּחַיֵּי מִפְּנֵי בָנוֹת חַת אִם לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבָּנוֹת חַת כְּאֵלֶּה מִבָּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי חַיִּים :

16. רבקה שולחת את יעקב לחרון, כדי להצילו מתוכניתו של עשיו.

מה ההבדל בין הנימוק שהיא נותנת ליעקב (פסי' מב-מג), לעומת הנימוק שהיא נותנת ליצחק (פסי' מו)?

☒ העמק דבר

באשר לא רצתה רבקה להודיע ליצחק רישעת עשיו.

17. מדוע רבקה אומרת ליצחק נימוק אחר? היעזר בפירושו של בעל "העמק דבר".

ברכת יצחק ליעקב עם יציאתו לחרון

בראשית כח

(א) וַיִּקְרָא יַצְחָק אֶל יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוְהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבָּנוֹת כְּנָעַן :
 (ב) קוּם לְךָ פְּדִנָה אֲרָם בֵּיתָה בְּתוּאֵל אָבִי אִמְךָ וְקַח לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבָּנוֹת לָבֶן אָחִי אִמְךָ :
 (ג) וְאֵל שְׂדֵי יְבָרֶךְ אֶתְךָ וַיְפָרֵךְ וַיְרַבֶּךְ וְהִייתָ לְקַהֵל עַמִּים :
 (ד) וַיִּתֶּן לְךָ אֶת בְּרִפְת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזָרְעֶךָ אֶתְךָ לְרִשְׁתָּךְ אֶת אֲרֶץ מִגְרִיד אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם :
 (ה) וַיִּשְׁלַח יַצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיִּלְךְ פְּדִנָה אֲרָם אֶל לָבֶן בֶּן בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי אָחִי רְבִקָּה אִם יַעֲקֹב וְעֹשֶׂו :

18. עיין בפרק כח פסוקים א-ה. מהו תוכן הברכה שיצחק נותן ליעקב לפני צאתו לחרון? במה ברכה זו שונה משתי הברכות בפרק כז? ומה ניתן ללמוד מכך?

יצחק אוסר על יעקב לשאת אישה מבנות כנען

בראשית כח, א

וַיִּקְרָא יַצְחָק אֶל יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוְהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבָּנוֹת כְּנָעַן :

יצחק מצווה על יעקב לא להינשא לבנות כנען ולשאת בת משפחה. ויש כאן המשכיות למעשי אבות השושלת - אברהם ויצחק שגם הם לקחו נשים מבנות משפחתם. גם במעשה זה מוכיח שיעקב הוא הממשיך של אברהם ויצחק. יש לזכור שעשיו כן נשא נשים כנעניות והדבר היה למורת אביו:

בראשית כז

(לד) וַיְהִי עֹשֶׂו בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת יְהוּדִית בַּת בְּאֵרִי הַחֲתָנִי וְאֶת בְּשֵׁמֶת בַּת אֵילָן הַחֲתָנִי :
 (לה) וַתְּהִינָּן מֵרַת רוּחַ לְיַצְחָק וּלְרִבְקָה :